

Jan Amos Komenský (1592 – 1670)

- světově uznávaný, Čechách opomíjený
- činy renesanční člověk, dobou barokní

- jako praktik i teoretik působil v oblasti náboženství, výuky, výchovy, jazykovědy, kromě vědeckých děl psal i praktické učebnice (jeho jazykové učebnice byly oblíbené už za jeho života), považován za zakladatele moderní pedagogiky, po právu nazýván Učitel národů

- stanovil zásady vyučování, které platí dodnes

- místo narození není známo (přivlastňují si ho tři místa - Uherský Brod, Nivnice a Komňa), otec byl měšťan a významný člen Jednoty bratrské

- Jan začíná studovat ve Strážnici, pak v Přerově (latinské gymnázium), v Herbonu (vysoká škola)

- navštěvuje Amsterdam a Heidelberg, vrací se do Přerova, stává se rektorem latinské školy
- 1616 vysvěcen na kazatele, odchází do Fulneku - zde působí Jednota bratrská, která tu zřizuje školu - stává se jejím rektorem a kazatelem Jednoty bratrské, poprvé se žení (žena i obě děti tu r. 1622 na mor umírají)

- vytváří tu několik děl a také mapu Moravy, vydanou posléze roku 1627

- r. 1621 musí Fulnek opustit (odmítl přestoupit ke katolictví) a skrývat se – pod ochranou Karla st. ze Žerotína

- usazuje se v Brandýse nad Orlicí, žení se podruhé, má 4 děti – po dceři Alžbětě žijí dodnes potomci

- 1628 už musí opustit zemi, odchází do polského Lešna (Lešno se stává střediskem exulantů, Komenský stále doufá, že se brzy vrátí domů - proto píše česky)

- je zvolen biskupem a písařem, krátce nato rektorem gymnázia

- obrací svou pozornost k pedagogice, píše učebnice a chystá plán na reorganizaci školství

- vzniká velká část jeho děl, např. **Velká didaktika (později přepracoval do latiny j. Didactica magna), Brána (někdy Dvěře) jazykům otevřená, Informatorium školy mateřské** (rady matkám k předšk. výchově)

- díla mu zajistila ohlas po celé Evropě, je zván na univerzity i šlechtické dvory,

- prostřednictvím těchto nabídek může rozšířit svůj vliv a své myšlenky

- 1642 odchází do Švédska a 1651 do Maďarska (reformovat školství a psát učebnice), v Maď. vznikly **Svět v obrazech a Škola hrou**

- 1648 se vrací do Lešna, umírá mu žena, znova se žení a po uzavření Vestfálského míru se loučí s vlastí a církví spisem **Kšaft umírající matky jednoty bratrské** (ví, že domů už se nevrátí) (vyjadřuje víru, že se odkazu Jednoty ujme český a moravský lid, postava matky je symbolem Jednoty odsouzené k zániku, ale matka ve své závěti odkazuje hlavní myšlenky příštím generacím (*kšaft = závěť*))

- při polsko-švédské válce 1656 a požáru Lešna přišel téměř o všechny majetek i cenné

- rukopisy, musí z Polska prchnout, ztrátu nesl velice těžce a nikdy se z ní zcela nevzpamatoval

- uchyluje se do Amsterdamu a prožije tu posledních 14 let života

- v Amsterdamu byla vydána polovina z celého Komenského díla

- zemřel po dlouhodobých zdravotních problémech, pohřben je v Naardenu

Hlavní pedagogické názory

- výchova dítěte má tři hlavní cíle:

- poznat sebe a svět – vzdělání ve vědách, uměních a řemeslech

- ovládnout sebe – výchova mravní

- povznést se k Bohu – výchova náboženská

- vzdělávání nikdy nekončí, je neustálé

- klade důraz na význam kázně, odmítá tělesné tresty za neznalost, ale za porušení kázně je připouští
- rodiče a učitel mají být vhodným příkladem
- doporučuje vhodnou stravu, hygienu, střídání práce s odpočinkem, dostatek spánku (8 hod.)

navrhoval tuto školskou organizaci:

0 - 6 let má být dítě vychováváno doma (škola mateřská)

6 - 12 škola obecná - měla by být v každém městě i vesnici, pro chlapce i dívky, vyučuje se čtení, psaní, počítání, náboženství, reálie (učení o přírodě a společnosti), zpěv, ruční práce, vyučování probíhá dvě hodiny dopoledne a dvě hodiny odpoledne.

12 - 18 škola latinská - měla by být v každém městě - základem vzdělání je sedmero svobodných učen (gramatika, rétorika, dialektika, aritmetika, geometrie, astronomie a muzika), přírodní vědy, zeměpis, dějepis, matematika a jazyky jako latina a řečtina, doporučuje i němčinu, aby se každý dorozuměl se svými sousedy

18 - 24 akademie – měla by být v každé zemi - bohosloví, práva, medicína, filosofie (vysokou školu nazývá akademie, protože univerzity byly katolické, chtěl je tedy odlišit)

Po ukončení vzdělávání by měl člověk cestovat

při výuce samé aplikoval tyto zásady:

zásada názornosti (ne z paměti učit se něco, čemu nerozumí)

zásada systematickosti a soustavnosti – učivo by na sebe mělo navazovat, nejen

v jednotlivých předmětech, ale i mezi nimi, od nejjednoduššího ke složitějšímu

zásada aktivity – žáci by měli své poznatky získávat vlastní zkušeností, využívat je v praxi

zásada trvalosti – je třeba soustavně učivo opakovat

zásada přiměřenosti – učitel by měl vycházet z věkových a individuálních schopností dětí

Dílo:

- psal česky, latinsky i německy

- z mnoha různých oborů, většinou odborné práce (učebnice a traktáty)

- jediná beletristická kniha – **Labyrint světa a ráj srdce**

(nejslavnějšího česky psaného díla 17. století)

- dále se zachovala jeho korespondence s přáteli, vědci, státníky

- vedl si deníky, které se z části dochovaly

- sbírky duchovních písní, upravoval staré bratrské písně, překládal z němčiny a polštiny (uspořádal kancionál – kniha žalmů a duchovních písní)